

Marek Antoni Nowicki

Europejski Trybunał Praw Człowieka – przegląd orzecznictwa (kwiecień– czerwiec 2004 r.)

Palestra 49/9-10(561-562), 172-181

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DRAWA CZŁOWIEKA

Marek Antoni Nowicki

Europejski Trybunał Praw Człowieka – przegląd orzecznictwa

(1 kwietnia–30 czerwca 2003 r.)

Obowiązek przestrzegania praw człowieka (art. 1)

Konwencja wymaga, aby państwa zapewniły każdemu pozostającemu pod ich jurysdykcją prawa i wolności w niej zapisane. Są one więc odpowiedzialne za wszelkie naruszenia chronionych praw i wolności osoby pozostającej w momencie naruszenia w granicach ich jurysdykcji lub kompetencji. Jurysdykcja tylko wyjątkowo wynika z czynników pozaterytorialnych, jak: działania za granicą przedstawicieli dyplomatycznych i konsularnych państwa; przestępstwa popełnione za granicą przeciwko interesom państwa lub jego obywateli; czyny popełnione na pokładzie statku pływającego pod flagą państwa, samolotu lub statku kosmicznego w nim zarejestrowanego oraz szczególnie poważne zbrodnie międzynarodowe (jurysdykcja uniwersalna).

*Orzeczenie Assanidze v. Gruzja, 8.4.2004 r.,
Wielka Izba, skarga nr 71503/01, § 137.*

Prawo do życia (art. 2)

Odpowiedzialność państwa nie ogranicza się do sytuacji, w której istnieją poważne dowody, iż śmierć cywila nastąpiła na skutek niewłaściwego użycia broni przez funkcjonariuszy państwa. Może również wchodzić w grę, gdy nie podejmują żadnych rzeczywistych środków ostrożności przy wyborze metod operacji przeciwko przeciwnikom, aby uniknąć i niezależnie od okoliczności zmniejszyć do minimum przypadkowe straty wśród ludności cywilnej.

*Orzeczenie Ahmet Ozkan i inni v. Turcja, 6.4.2004 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 21689/93, § 297.*

Zakaz tortur (art. 3)

Nie można wykluczyć możliwości naruszenia art. 3 Konwencji z powodu zbyt długiego przetrzymywania w areszcie policyjnym w całkowitej izolacji i szczególnie trudnych warunkach.

*Orzeczenie Yurttas v. Turcja, 27.5.2004 r.,
Izba (Sekcja) III, skarga nr 25143/94 i 27098/95, § 47.*

Stała obserwacja za pomocą kamery przez kilka miesięcy mogła wywołać poczucie udęczenia z braku jakiegokolwiek formy prywatności. Nie wykazano jednak przekonująco, iż cierpienie psychiczne na skutek tego środka było na tyle poważne, aby uznać, że doszło do niehumanicznego lub poniżającego traktowania.

*Decyzja Van der Graaf v. Holandia, 1.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 8704/03.*

Prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego (art. 5) Art. 5 ust. 1

Poważna zwłoka z przyjęciem do szpitala zamkniętego w oczywisty sposób negatywnie wpływa na perspektywę powodzenia leczenia. Mimo istnienia strukturalnego problemu braku miejsc w takich szpitalach, sytuacja ta nie była ani wyjątkowa, ani niemożliwa do przewidzenia. Tak więc oczekiwania przez piętnaście miesięcy na przyjęcie do szpitala nie można było zaakceptować. Inny wniosek prowadziłby do osłabienia gwarancji podstawowego prawa do wolności i był zamachem na samą jego istotę.

*Orzeczenie Morsink v. Holandia, 11.5.2004 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 48865/99, § 68–69.*

Musi istnieć pewien związek między podstawą dozwolonego pozbawienia wolności oraz jego miejscem i warunkami. W zasadzie pozbawienie wolności pacjenta psychiatrycznego jest zgodne z prawem, jeśli odbywa się w szpitalu, klinice lub innej odpowiedniej instytucji. Ze względu na okoliczności konkretnej sprawy można uznać, iż zaniechanie niezwłocznego przeniesienia więźnia do kliniki zamkniętej nie oznacza automatycznie bezprawności pozbawienia wolności na podstawie art. 5 ust. 1 Konwencji.

*Orzeczenie Morsink v. Holandia, 11.5.2004 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 48865/99, § 65.*

Oczekiwanie od władz, iż zapewnią natychmiast miejsce w wybranej klinice zamkniętej byłoby nierealistyczne i zbyt rygorystyczne. Ze względów związanych ze skutecznością zarządzania funduszami publicznymi należy zaakceptować jako nieuchronną pewną różnicę między dostępną i potrzebną liczbą miejsc w klinikach zamkniętych.

*Orzeczenie Morsink v. Holandia, 11.5.2004 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 48865/99, § 67.*

Śledztwa o przestępstwa terrorystyczne są niewątpliwie szczególnie trudne. Z tego jednak nie wynika, iż władze mają wolną rękę przy zatrzymywaniu podejrzanych i przetrzymywaniu ich w areszcie bez skutecznej kontroli sądów ani instytucji Konwencji, w każdym wypadku, gdy są przekonane, iż doszło do przestępstwa terrorystycznego.

*Orzeczenie Ahmet Ozkan i inni v. Turcja, 6.4.2004 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 21689/93, § 367–368.*

Prawo do rzetelnego procesu sądowego (art. 6 ust. 1)

Nie można wykluczyć, iż dowody uzyskane w wyniku pułapki zastawionej na osobę prywatną mogą doprowadzić do uznania postępowania za nierzetelne.

*Decyzja Shannon v. Wielka Brytania, 6.4.2004 r.,
Izba (Sekcja) IV, skarga nr 67537/01.*

Spór dotyczący prawa politycznego (kandydowanie w wyborach prezydenckich) nie wiąże się z prawami i obowiązkami o charakterze cywilnym, art. 6 nie ma więc zastosowania.

*Decyzja Guliyev v. Azerbajdżan, 27.5.2004 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 35584/02.*

Prawo dostępu do sądu jest skuteczne, jeśli jednostka korzysta z wyraźnej i konkretnej możliwości kwestionowania zamachu na jej prawa.

*Orzeczenie De Jorio v. Włochy, 3.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 73936/01, § 45.*

Brak wyraźnego związku kwestionowanych wypowiedzi z działalnością parlamentarną wymaga ścisłej interpretacji proporcjonalności celu i środków, zwłaszcza, gdy ograniczenia prawa dostępu do sądu wynikają z uchwały organu politycznego. Inny wniosek byłby równoznaczny z ograniczeniem prawa dostępu do sądu zawsze, gdy chodzi o wypowiedzi członka parlamentu.

*Orzeczenie De Jorio v. Włochy, 3.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 73936/01, § 54.*

Proces karny przeciwko jedenastoletniemu dziecku nie musi prowadzić do naruszenia art. 6 ust. 1, jeśli umożliwiono mu skuteczny udział w procesie. Oskarżone dziecko musi jednak wystarczająco rozumieć charakter i znaczenie tego procesu.

*Orzeczenie S.C. v. Wielka Brytania, 15.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) IV, skarga nr 60958/00, § 26–29.*

Wykonanie decyzji w sferze stosunków między adoptującymi i adoptowanymi wymaga szybkiego działania, bo upływ czasu może przynieść nieodwracalne szkody dla ich przyszłych relacji.

*Orzeczenie Pini i Bertani oraz Manera i Atripaldi v. Rumunia, 22.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) II, skargi nr 78028/01 i 78030/01, § 175.*

Art. 6 ust. 3 lit. c

Brak pomocy adwokata w okresie przetrzymywania w areszcie policyjnym może rodzić problem na tle art. 6 Konwencji.

*Orzeczenie Yurttas v. Turcja, 27.5.2004 r.,
Izba (Sekcja) III, skarga nr 25143/94 i 27098/95, § 76.*

Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego (art. 8)

Monitorowanie kontaktów więźniów ze światem zewnętrznym, w tym przez telefon, bywa konieczne, ale regulujące to przepisy muszą być wystarczająco jasne i szczegółowe,

aby zapewnić odpowiednią ochronę przed arbitralną ingerencją władz w prawo do poszanowania życia prywatnego i korespondencji.

*Orzeczenie Doerga v. Holandia, 27.4.2004 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 50210/99, § 53.*

Niekorzystna sytuacja Romów jako mniejszości oznacza, że ich potrzeby i odmienny styl życia wymagają specjalnej troski zarówno w treści regulacji prawnych, jak i przy podejmowaniu decyzji w konkretnych sprawach. W tym zakresie państwa mają na podstawie art. 8 obowiązek ułatwienia prowadzenia cygańskiego stylu życia.

*Orzeczenie Connors v. Wielka Brytania, 27.5.2004 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 66746/01, § 84.*

Gwarancje art. 8 Konwencji mają przede wszystkim zapewnić rozwój – bez ingerencji z zewnątrz – osobowości jednostki w jej stosunkach z innymi istotami ludzkimi. Relacje z innymi, nawet w kontekście publicznym, mieszczą się więc w pewnym zakresie w granicach pojęcia „życie prywatne”.

*Orzeczenie Księżniczka Caroline von Hannover v. Niemcy, 24.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 59320/00, § 50.*

Swoboda wypowiedzi dotyczy również publikacji fotografii. Jest to jednak dziedzina, w której ochrona praw i dobrego imienia innych ma szczególne znaczenie. Często nie chodzi o rozpowszechnianie idei, ale obrazów zawierających bardzo osobiste lub nawet intymne informacje o osobie. Poza tym, zdjęcia zamieszczane w tabloidach są często robione w klimacie stałego niepokojenia, budzącego silne poczucie zamachu na życie prywatne lub nawet prześladowania.

*Orzeczenie Księżniczka Caroline von Hannover
v. Niemcy, 24.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 59320/00, § 59.*

Publikacji zdjęć i artykułów mających zaspokoić ciekawość czytelników co do szczegółów życia prywatnego wybitnej osobistości nie można uważać za udział w debacie o sprawach publicznie ważnych, nawet, gdy chodzi o osobę ogólnie znaną. Swoboda wypowiedzi wymaga więc wtedy wąskiej interpretacji.

*Orzeczenie Księżniczka Caroline von Hannover v. Niemcy, 24.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 59320/00, § 64.*

Przy rozważaniu ochrony życia prywatnego i swobody wypowiedzi należy ustalić, czy opublikowane zdjęcia i artykuły były częścią debaty o sprawach wzbudzających ogólne zainteresowanie.

*Orzeczenie Księżniczka Caroline von Hannover v. Niemcy, 24.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 59320/00, § 65.*

Każdej osobie, nawet publicznie znanej, należy zapewnić możliwość uprawnionego oczekiwania ochrony i poszanowania życia prywatnego.

*Orzeczenie Księżniczka Caroline von Hannover v. Niemcy, 24.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 59320/00, § 69.*

Stała kontrola więzienia przez kamerę jest poważną ingerencją w prawo do poszanowania życia prywatnego.

*Decyzja Van der Graaf v. Holandia, 1.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 8704/03.*

Państwo może być odpowiedzialne za wydalenie związane z ryzykiem traktowania sprzecznego z art. 2 i 3 ze względu na fundamentalne znaczenie tych przepisów. Nie stosuje się jednak tej zasady automatycznie do innych postanowień Konwencji. Z czysto pragmatycznego powodu nie można wymagać od państwa możliwości wydalenia obcokrajowca tylko do kraju, w którym przestrzegane są w pełni wszystkie prawa i wolności wynikające z Konwencji.

*Decyzja Fashkami v. Wielka Brytania, 22.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) IV, skarga nr 17341/03.*

Prawo do adopcji nie należy do praw zagwarantowanych w Konwencji, stosunki między adoptującymi i adoptowanymi mają jednak w zasadzie ten sam charakter co stosunki rodzinne chronione w art. 8 Konwencji.

*Orzeczenie Pini i Bertani oraz Manera i Atripaldi v. Rumunia, 22.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) II, skargi nr 78028/01 i 78030/01, § 140.*

Adopcja jest daniem rodziny dziecku, a nie dziecka rodzinie.

*Orzeczenie Pini i Bertani oraz Manera i Atripaldi v. Rumunia, 22.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) II, skargi nr 78028/01 i 78030/01, § 156.*

Z art. 8 wynika prawo rodzica domagania się środków umożliwiających połączenie z dzieckiem i obowiązek władz krajowych ich podjęcia. Obowiązek ten nie jest absolutny, zwłaszcza gdy zainteresowani jeszcze się nie znają.

*Orzeczenie Pini i Bertani oraz Manera
i Atripaldi v. Rumunia, 22.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) II, skargi nr 78028/01 i 78030/01, § 150–151.*

Wolność myśli, sumienia i wyznania (art. 9)

W społeczeństwie demokratycznym państwo może ograniczyć noszenie chust islamskich, jeśli jest to sprzeczne z wymaganiami ochrony praw i wolności innych osób, porządku i bezpieczeństwa publicznego.

*Orzeczenie Şahin v. Turcja, 29.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) IV, skarga nr 44774/98, § 98.*

W kraju, takim jak Turcja gdzie większość ludności wyznaje określoną religię, środki podjęte w uniwersytetach, aby uniemożliwić pewnym fundamentalistycznym ruchom religijnym nacisk na studentów niepraktykujących ich religii lub wyznawców innych religii, mogą być usprawiedliwione na podstawie art. 9 ust. 2. Uniwersytety świeckie mogą reglamentować jej manifestowanie, wprowadzając restrykcje zapewniające przemieszanie studentów różnych wyznań i ochronę w ten sposób porządku publicznego i wiary innych.

*Orzeczenie Şahin v. Turcja, 29.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) IV, skarga nr 44774/98, § 99.*

Ograniczenie noszenia symboli religijnych w placówkach edukacyjnych nie powinno nigdy prowadzić do zamachu na zasadę pluralizmu, dotyczyć innych praw gwarantowanych w Konwencji, nie może też całkowicie niszczyć wolności manifestowania religii lub przekonań.

*Orzeczenie Şahin v. Turcja, 29.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) IV, skarga nr 44774/98, § 102.*

Każde państwo może – w zależności od swoich doświadczeń historycznych i w zgodzie z wymaganiami Konwencji – podejmować kroki przeciwko ekstremistycznym ruchom politycznym usiłującym narzucić społeczeństwu swoje symbole religijne i koncepcję życia społecznego opartą na regułach religijnych.

*Orzeczenie Şahin v. Turcja, 29.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) IV, skarga nr 44774/98, § 109.*

Wolność wypowiedzi (art. 10)

Szczególne obowiązki i odpowiedzialność nauczycieli będących autorytetem dla swoich uczniów dotyczą także działalności dodatkowej prowadzonej w szkole, w której uczą. Edukacja obywatelstwa demokratycznego jest nieodzowna w walce przeciwko rasizmowi i ksenofobii oraz wymaga mobilizacji osób za nią odpowiedzialnych, zwłaszcza nauczycieli.

*Decyzja Seurot v. Francja, 18.5.2004 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 57383/00
– dot. zwolnienia z pracy nauczyciela z powodu
rasistowskich artykułów w gazecie szkolnej.*

Działalność stowarzyszenia – istotna dla społeczeństwa demokratycznego – jest podobna do roli prasy. Aby mogło ono prawidłowo wypełniać swoje zadania, powinno mieć możliwość przekazywania informacji o faktach wzbudzających publiczne zainteresowanie, oceniania ich i przyczyniania się w rezultacie do przejrzystości działań władz publicznych.

*Orzeczenie Vides Aizsardzibas Klubs (Klub Ochrony Środowiska) v. Łotwa, 27.5.2004 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 57829/00, § 42.*

W demokratycznym społeczeństwie władze publiczne wystawiają się na stałą kontrolę obywateli. Pod warunkiem działania w dobrej wierze, każdy powinien mieć możliwość zwrócenia publicznie uwagi na sytuacje uznane za niezgodne z prawem.

*Orzeczenie Vides Aizsardzibas Klubs
(Klub Ochrony Środowiska) v. Łotwa, 27.5.2004 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 57829/00, § 46.*

Byłoby absolutnie sprzeczne z przedmiotem i duchem art. 10 Konwencji przyznanie władzom krajowym prawa do nadmiernie szerokiej interpretacji wypowiedzi ustnych lub pisemnych przypisującej danej osobie treści, których wyraźnie nigdy nie chciała wyrazić.

*Orzeczenie Vides Aizsardzibas Klubs (Klub Ochrony Środowiska) v. Łotwa, 27.5.2004 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 57829/00, § 47.*

Ochrona własności (art. 1 Protokołu nr 1)

Pojęcie „interes publiczny” wymaga szerokiej interpretacji.

*Orzeczenie Broniowski v. Polska, 22.6.2004 r.,
Wielka Izba, skarga nr 31443/96, § 149.*

Postawy organów państwa, polegającej na umyślnych próbach uniemożliwienia wykonania ostatecznego i prawomocnego wyroku – tolerowanej, jeśli nie milcząco aprobowanej przez władzę wykonawczą i ustawodawczą państwa – nie da się usprawiedliwić jakimkolwiek uprawnionym interesem publicznym lub interesem społeczeństwa jako całości. Przeciwnie, mogła ona osłabić wiarygodność i autorytet sądownictwa oraz zaszkodzić jego skuteczności, a to ma ogromne znaczenie z punktu widzenia podstawowych zasad Konwencji.

*Orzeczenie Broniowski v. Polska, 22.6.2004 r.,
Wielka Izba, skarga nr 31443/96, § 175.*

Odebranie własności bez odszkodowania w wysokości pozostającego w rozsądnej proporcji do jej wartości uznaje się zwykle za nieproporcjonalną ingerencję, a całkowity brak odszkodowania może być uzasadniony jedynie wyjątkowo.

*Orzeczenie Broniowski v. Polska, 22.6.2004 r.,
Wielka Izba, skarga nr 31443/96, § 176.*

W sytuacjach wiążących się z daleko idącym, ale kontrowersyjnym rozwiązaniem ustawodawczym o poważnych ekonomicznych skutkach dla całego kraju władze muszą mieć dużą swobodę przy wyborze nie tylko środków zapewnienia poszanowania praw własności lub uregulowania stosunków własnościowych wewnątrz kraju, ale także odpowiedni okres na ich implementację. Wybór środków może prowadzić do decyzji ograniczających odszkodowanie za odebranie lub zwrot własności do poziomu poniżej wartości rynkowej. Art. 1 Protokołu nr 1 nie gwarantuje prawa do pełnego odszkodowania w każdych okolicznościach.

*Orzeczenie Broniowski v. Polska, 22.6.2004 r.,
Wielka Izba, skarga nr 31443/96, § 182.*

Rozważanie praw wchodzących w grę, a także korzyści i strat różnych osób dotkniętych procesem transformacji gospodarki i systemu prawnego państwa jest wyjątkowo trudnym zabiegiem. W tych okolicznościach państwu należy przyznać szeroką swobodę, która nie jest jednak nieograniczona. Korzystanie z niej przez państwo, nawet przy okazji najbardziej skomplikowanej reformy, nie może prowadzić do skutków sprzecznych ze standardami Konwencji.

*Orzeczenie Broniowski v. Polska, 22.6.2004 r.,
Wielka Izba, skarga nr 31443/96, § 182.*

Prawo do wolnych wyborów (art. 3 Protokołu nr 1)

Stabilność i skuteczność systemu demokratycznego może wymagać konkretnych środków jego ochrony. Trybunał zgadza się z ideą demokracji zdolnej do obrony. Pluralizm i demokracja oparte są na kompromisie wymagającym koncesji ze strony jednostek, często zmuszonych do akceptacji ograniczeń niektórych ich wolności ze względu na potrzebę zagwarantowania większej stabilizacji w kraju.

*Orzeczenie Ždanoka v. Łotwa, 17.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 58278/00, § 80.*

Państwo usprawiedliwiający ingerencję zasadą demokracji zdolnej do obrony musi starannie rozważyć jej zakres i skutki.

*Orzeczenie Ždanoka v. Łotwa, 17.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 58278/00, § 80.*

Ingerencję w prawa wynikające z art. 3 Protokołu nr 1 mogą usprawiedliwiać jedynie potrzeby społeczeństwa demokratycznego. Należy je interpretować w świetle zasady skuteczności praw wpisanej w cały system Konwencji.

*Orzeczenie Ždanoka v. Łotwa, 17.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 58278/00, § 82.*

Doświadczenie polityczne państw Konwencji wskazuje, że w przeszłości partie polityczne o celach sprzecznych z podstawowymi zasadami demokracji nie ujawniały ich w oficjalnych tekstach aż do chwili objęcia władzy. Nie można więc wykluczyć, iż program polityczny partii ukrywa cele i zamiary odmienne od publicznie głoszonych. Należy więc porównać jego treść z działaniami i postawami członków i działaczy.

*Orzeczenie Ždanoka v. Łotwa, 17.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 58278/00, § 91.*

Wylimitowanie z władzy ustawodawczej osób pełniących funkcje w organizacji kierującej starym reżimem, aktywnie popierających próby obalenia nowego systemu, może być rozwiązaniem uprawnionym i uczciwym, bez konieczności oceny indywidualnego zachowania konkretnego działacza. Taki środek jest całkowicie zgodny z ideą demokracji zdolnej do obrony. Jednak z upływem pewnego czasu nie wystarcza.

*Orzeczenie Ždanoka v. Łotwa, 17.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 58278/00, § 92.*

Osoba lub stowarzyszenie może dążyć do zmiany prawa lub nawet struktur prawnych lub konstytucyjnych państwa, pod warunkiem że użyte środki są legalne i demokratyczne, a proponowane zmiany zgodne z podstawowymi zasadami demokracji.

*Orzeczenie Ždanoka v. Łotwa, 17.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 58278/00, § 98.*

Art. 3 Protokołu nr 1 ma zastosowanie wyłącznie do „wyborów ciała ustawodawczego”. Wybory prezydenckie nie mogą być interpretowane jako objęte tym terminem.

*Decyzja Guliyev v. Azerbajdżan, 27.5.2004 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 35584/02.*

Skargi indywidualne (art. 34)

Skarżący, członkowie stowarzyszenia przeciwników budowy tamy, brali udział w procedurze krajowej wyłącznie za jego pośrednictwem. Pojęcie «pokrzywdzony» powinno podlegać ewoluującej interpretacji z uwzględnieniem współczesnych warunków. Stowarzyszenie miało na celu obronę przed sądami interesów swoich członków – pokrzywdzonych budową tamy. Tak więc członków stowarzyszenia można było uznać za pokrzywdzonych zarzuconymi naruszeniami, którzy wykorzystali – za pośrednictwem stowarzyszenia – krajowe środki prawne.

*Orzeczenie Gorraiz Lizarraga i inni v. Hiszpania, 27.4.2004 r.,
Izba (Sekcja) IV, skarga nr 62543/00, § 38–39*

– dot. dopuszczalności skargi mieszkańców wsi zatopionej w związku z budową tamy.

Wymogi dopuszczalności (art. 35)

Jeśli środek prawny uznany za skuteczny został wykorzystany, nie trzeba sięgać po inny środek prowadzący praktycznie do tego samego rezultatu.

*Decyzja Moreira Barbosa v. Portugalia, 29.4.2004 r.,
Izba (Sekcja) III, skarga nr 65681/01.*

Zasada sześciu miesięcy wyraża wolę państw niekwestionowania w nieskończoność starych decyzji i służy nie tylko interesom rządów, ale również bezpieczeństwu prawnemu. Podkreśla czasowe ograniczenie kontroli Trybunału oraz wskazuje jednostkom i władzom okres jej obowiązywania. Trybunał nie może więc odstąpić od zasady sześciu miesięcy tylko dlatego, że rząd nie złożył zastrzeżenia w tym zakresie (*decyzja Walker v. Wielka Brytania, skarga nr 34979/97, CEDH 2000-I*).

*Orzeczenie Belausof i inni v. Grecja, 27.5.2004 r.,
Izba (Sekcja) I, skarga nr 66296/01, § 38.*

W razie braku środków prawnych lub w razie uznania ich za nieskuteczne termin sześciu miesięcy biegnie w zasadzie od daty kwestionowanego czynu. Wyjątkiem jest sytuacja, gdy skarżący najpierw sięga po środek prawny, a dopiero później dowiaduje lub powinien dowiedzieć się o okolicznościach powodujących jego nieskuteczność. W takim wypadku okres sześciu miesięcy można obliczać od tego właśnie momentu.

*Orzeczenie Dogan i inni v. Turcja, 29.6.2004 r.,
Izba (Sekcja) III, skargi nr 8803-8811/02,
8813/02 i 8815-8819/02, § 113.*

Art. 35 ust. 3

Skargę można w zasadzie odrzucić jako nadużycie prawa do skargi, tylko gdy oparta jest świadomie na nieprawdziwych faktach. W tej sprawie nie można było tolerować zarzutów przekraczających granice normalnego krytycyzmu i obraźliwych. Nawet, gdyby przyjąć, że dały się uzasadnić, zachowanie skarżącego było sprzeczne z prawem do skargi indywidualnej.

*Decyzja Rehak v. Czechy, 18.5.2004 r.,
Izba (Sekcja) II, skarga nr 67208/01*

– dot. zniestrławiających oskarżeń wobec kancelarii i sędziów Trybunału w korespondencji związanej ze skargą i decyzją o jej odrzuceniu.

Rozpatrywanie skarg i procedura polubownego załatwiania (art. 38)

Postępowanie na podstawie Konwencji nie we wszystkich sprawach wymaga rygorystycznego stosowania zasady *affirmanti incumbit probatio* (osoba, która stawia zarzut, musi go udowodnić). Ogromne znaczenie dla skutecznego działania systemu skarg indywidualnych na podstawie art. 34 Konwencji ma zapewnienie przez państwo wszystkich niezbędnych ułatwień umożliwiających właściwe i skuteczne badanie skarg. W postępowaniu dotyczącym zarzutów przeciwko funkcjonariuszom państwa o naruszenie ich praw wynikających z Konwencji, w pewnych sytuacjach jedynie rząd ma dostęp do informacji umożliwiających ich potwierdzenie lub odrzucenie. Odmowa przedstawienia przez władze bez przekonującego

wyjaśnienia posiadanych informacji nie tylko pozwala wyciągnąć z tego faktu samodzielne wnioski co do podstaw zarzutów skargi, może być również podstawą negatywnej oceny stopnia podporządkowania się przez państwo obowiązkom wynikającym z art. 38 § 1 (a) Konwencji. Dotyczy to również zwłoki ze strony państwa utrudniającej ustalenia faktyczne.

Orzeczenie Ahmet Ozkan i inni v. Turcja, 6.4.2004 r., Izba (Sekcja) II, skarga nr 21689/93, § 426.

Moc obowiązująca i wykonanie wyroków (art. 46)

Wykonanie orzeczenia Trybunału wymagało zwolnienia z aresztu bezprawnie uwięzionego skarżącego w najwcześniejszym możliwym terminie.

Orzeczenie Assanidze v. Gruzja, 8.4.2004 r., Wielka Izba, skarga nr 71503/01, s. 202.

Jeśli do skazania pod nieobecność doszło mimo istnienia potencjalnego zamachu na prawo udziału oskarżonego w procesie, najwłaściwszym sposobem naprawienia tego naruszenia jest wznowienie postępowania w odpowiednim czasie z poszanowaniem wymagań art. 6 Konwencji (*mutatis mutandis* Gençel v. Turcja, orzeczenie z 23 października 2003 r., skarga nr 53431/99; Tahir Duran v. Turcja, 29 stycznia 2004 r., skarga nr 40997/98).

Orzeczenie Somogyi v. Włochy, 18.5.2004 r., Izba (Sekcja) II, skarga nr 67972/01, § 86.

Trybunał powinien ułatwić jak najszybsze i skuteczne naprawienie braków stwierdzonych w krajowym systemie ochrony praw człowieka. Po ujawnieniu takiego defektu władze krajowe – działając pod nadzorem Komitetu Ministrów – mają obowiązek podjąć – w razie potrzeby z mocą wsteczną – konieczne środki naprawcze zgodnie z subsydiarnym charakterem Konwencji, aby Trybunał nie musiał później powtarzać tych samych ustaleń w długiej serii porównywalnych spraw.

Orzeczenie Broniowski v. Polska, 22.6.2004 r., Wielka Izba, skarga nr 31443/96, § 192.

Na podstawie art. 46 państwa zobowiązały się do wykonywania pod nadzorem Komitetu Ministrów ostatecznych orzeczeń Trybunału w każdej sprawie, w której były stroną. Tak więc z orzeczenia stwierdzającego naruszenie wynika dla państwa obowiązek prawny nie tylko zapłaty właściwego zadośćuczynienia, ale również przyjęcia w swoim systemie prawnym, pod nadzorem Komitetu Ministrów, ogólnych lub – w razie potrzeby – indywidualnych środków prowadzących do zaprzestania naruszenia stwierdzonego przez Trybunał i naprawienia w miarę możliwości jego skutków. Z zastrzeżeniem nadzoru Komitetu Ministrów państwo może wybrać sposób wypełnienia tego obowiązku, pod warunkiem iż jest zgodny z treścią orzeczenia Trybunału.

Orzeczenie Broniowski v. Polska, 22.6.2004 r., Wielka Izba, skarga nr 31443/96, § 192.